

ВІДГУК

На дисертаційну роботу здобувача кафедри терапевтичної стоматології

Харківського національного медичного університету

Дністранського Вадима Ігоровича

на тему: **«Обґрунтування вибору медикаментозної обробки**

кореневих каналів та силеру при лікуванні хронічного періодонтиту (клініко-лабораторне дослідження)», представленої до захисту на здобуття

наукового ступеня кандидата медичних наук

за спеціальністю 14.01.22 – стоматологія до спеціалізованої вченої ради

Д.64.600.02 при Харківському національному медичному університеті

Актуальність теми дослідження.

Лікування хворих на хронічний апікальний періодонтит (ХАП) є одним з найбільш складних і важливих завдань сучасної стоматології, оскільки частота захворювань пульпи і періодонту нині не має тенденції до зниження. Пацієнти із хворобами періапікальних тканин становлять від 18% до 40% від загального числа осіб, що звертаються за стоматологічною допомогою.

Хронічне запалення у періодонті оказує несприятливу дію на імунобіологічний стан організму, що нерідко визиває поглиблення і загострення загальносоматичних захворювань у пацієнтів, а також може бути причиною виникнення інших захворювань.

У сучасній ендодонтії наукові дослідження розділяються на декілька напрямків: удосконалення методів медикаментозної та інструментальної обробки кореневих каналів (КК), створення нових медикаментозних засобів для обробки та пломбування КК зубів, вивчення можливого впливу таких матеріалів на мікроорганізми, клітини та тканини періодонту, а також на весь організм в цілому. Проблема удосконалення ендодонтичного інструментарію, методів медикаментозного лікування та пломбування КК на сьогодні

залишається актуальною. Особливу актуальність має проблема прискорення регенерації кісткової тканини у періапікальних ділянках

Не зважаючи на численність робіт щодо етіології, патогенезу та лікування ХАП завдання пошуку нових методів лікування та удосконалення існуючих залишається актуальним. Це обумовлено його великою поширеністю, складністю і трудомісткістю лікування та високим відсотком незадовільних результатів.

Дисертаційне дослідження виконано на кафедрі терапевтичної стоматології Харківського національного медичного університету згідно з комплексним планом наукових досліджень «Поліпшення ефективності та лікування хворих з патологією щелепно-лицьової області» (№ державної реєстрації 0110U001808), «Удосконалення та підвищення ефективності діагностики, лікування та профілактики захворювань органів та тканин щелепно-лицьової ділянки» (№ державної реєстрації 0113U002274).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність.

Дисертаційна робота Дністрянського В.І. присвячена підвищенню ефективності ендодонтичного лікування хворих на хронічний апікальний періодонтит шляхом удосконалення медикаментозної обробки корневих каналів з використанням ультразвуку, ліквідів для глибокого фторування та підбору силеру. Це надало можливість вирішити завдання, що були сформульовані у роботі, а саме - визначити найбільш ефективні силери для тимчасового та постійного пломбування шляхом мікробіологічного дослідження їх антимікробної активності на «тест-штамах» мікроорганізмів *in vitro*; розробити метод оцінки якості герметизації корневих каналів зубів; провести порівняльну оцінку якості герметизації корневих каналів різними методами (мікробного апікального підтікання та електронно-мікроскопічного дослідження); розробити методику лікування хворих на хронічний апікальний періодонтит за рахунок обробки корневих каналів засобом для глибокого

фторування на етапі медикаментозної обробки та впливу ультразвуку на силер на етапі пломбування, розробити спосіб оцінки ефективності лікування хворих на хронічний апікальний періодонтит, визначити на підставі клініко-рентгенологічних, біохімічних та біофізичних показників ефективність розробленої методики лікування хворих на ХАП у порівнянні з традиційною в найближчі та віддалені терміни.

Виконання дисертаційної роботи передбачало декілька етапів, які включали лабораторні та клінічні дослідження. Лабораторні дослідження дали змогу науково обґрунтувати, розробити метод лікування хворих на ХАП та визначити його ефективність. До лабораторних - віднесено мікробіологічні дослідження, за допомогою яких вирішувалися питання вибору ендogerметиків. Оцінка герметичності пломбування КК при різних способах їх обробки (традиційним та розробленим) проводилася з використанням мікробіологічного підходу та растрової скануючої електронної мікроскопії (РСЕМ). РСЕМ дослідження герметичності obturaції КК дозволило об'єктивно оцінити та порівняти якості їх пломбування при різних способах обробки. Клінічні дослідження дозволили порівняти результати лікування хворих на ХАП стандартним методом та методом, що розроблено.

До клінічних досліджень було долучено 62 пацієнта (33 чоловіки та 29 жінок) з діагнозом ХАП. Пацієнти були розділені на дві групи методом випадкової вибірки. Пацієнтам першої групи (19 осіб) було проведено лікування періодонтиту за традиційною методикою. Ці пацієнти склали групу порівняння (контроль). Основну групу склали 43 хворих, яким було проведено лікування ХАП за розробленою методикою. У цій групі було виділено дві підгрупи, в першій підгрупі був 21 пацієнт, у другій - 22. У першій підгрупі другої групи лікування хворих на ХАП проводилося за традиційною схемою з додаванням обробки КК ліквідами для глибокого фторування. У другій підгрупі лікування проводилося за схемою першої підгрупи з додаванням ультразвукової обробки силеру безпосередньо в КК.

Комплексне обстеження включало анкетування хворого, аналіз скарг пацієнтів, визначення стоматологічного та соматичного стану пацієнтів, місцевого імунітету за показниками вмісту в ротовій рідині імуноглобуліну А та лізоциму, ефективності лікування за значеннями ПАІ. Дослідження місцевого імунітету проводились до лікування і через 7 діб після нього. Рентгенологічні дослідження та визначення ПАІ проводилися до лікування та через шість місяців після нього. Дослідження виконані на високому науково-методичному рівні. Використані в дослідженні методики є загальноприйнятими, визнаними у теоретичній і практичній медицині, інформативними та відповідають поставленій у роботі меті та завданням.

Обробка результатів досліджень проводилася з використанням методів описової статистики з розрахунком середніх значень та стандартних відхилень. Для порівняння результатів лікування в основній та контрольній групах, а також результатів експериментальних досліджень було використано критерії Вілкоксона та Манна-Уйтні, кореляційний та факторний аналіз. Ретельна статистична обробка результатів, свідчить про достовірність отриманих даних.

За матеріалами дисертації опубліковано у 12 друкованих праць: 5 статей – у фахових наукових виданнях України, 2 патенти України на корисну модель, 5 публікацій – у матеріалах конгресів, з'їздів та конференцій. Опубліковані роботи відображають усі розділи дисертації.

Результати дослідження впроваджено в лікувальну діяльність Університетського стоматологічного центру ХНМУ МОЗ України, КЗОЗ «Харківська міська стоматологічна поліклініка №2», КЗОЗ «Харківська міська стоматологічна поліклініка №3», КЗОЗ «Харківська міська стоматологічна поліклініка №4», КЗОЗ «Харківська міська стоматологічна поліклініка №5», КЗОЗ «Харківська міська стоматологічна поліклініка №6», КЗОЗ «Харківська міська стоматологічна поліклініка №7», КЗ «Обласна стоматологічна поліклініка» (м. Дніпропетровськ), стоматологічного відділення КП «Золочівська ЦРЛ» (м. Золочів). Результати дослідження впроваджені в

навчальний процес кафедри стоматології та кафедри терапевтичної стоматології Харківського національного медичного університету МОЗ України (м. Харків).

Наукова цінність та практична значимість роботи.

Дисертаційна робота переконливо обґрунтована, виконана на сучасному науковому рівні з достатнім обсягом клінічного та лабораторного матеріалу.

Отримані дані можуть бути використані з метою підвищення ефективності лікування хворих на ХАП.

Автором розроблено та впроваджено метод лікування хронічного апікального періодонтиту шляхом глибокого фторування дентину кореня та подальшого пломбування кореневих каналів за допомогою ультразвукового обладнання (деклараційний патент на корисну модель UA 102982 від 25.11.2015, Бюл. № 22). Ефективність розробленого методу лікування підтверджена достовірно більш високими значеннями різниць між вихідним і кінцевим значенням періапікально-альвеолярного індексу та найбільшим значенням його відносної зміни порівняно з традиційним лікуванням.

Розроблено та впроваджено спосіб оцінки ефективності лікування хворих на хронічний апікальний періодонтит у найближчі терміни, що включає визначення в ротовій рідині активності лізоциму та секреторного імуноглобуліну А (деклараційний патент на корисну модель UA 103365 від 10.12.2015, Бюл. № 23).

Уточнено дані щодо антибактеріальних властивостей силерів для тимчасового та постійного пломбування.

Надано подальшого розвитку вивчення питання щодо якості герметизації кореневих каналів, зокрема одержано дані щодо впливу глибокого фторування та ультразвукової обробки кореневих каналів на якість їх герметизації шляхом визначення розміру мікропросторів між пломбувальним матеріалом та стінкою зуба з використанням скануючої електронної мікроскопії та розробленого методу вимірювання розміру

мікропросторів.

Розширено наукові поняття щодо зв'язку місцевого імунітету ротової порожнини та запаленням періапікальної тканини при хронічному апікальному періодонтиті

Тому, дану роботу слід визнати науково обґрунтованою та практично значимою, що відповідає запиту теоретичної та практичної стоматології.

Оцінка змісту дисертації, зауваження щодо змісту та оформлення роботи.

Дисертаційна робота Дністрянського В.І. побудована за традиційною схемою, викладена літературною українською мовою на 167 сторінках друкованого тексту та складається зі вступу, огляду літератури, розділу «Об'єкти та методи дослідження», 2 розділів власних досліджень, аналізу та узагальнення отриманих результатів, висновків, практичних рекомендацій, переліку літератури. Бібліографічний покажчик містить 310 літературних джерел (40 сторінок), з яких 201 кирилицею, та 109 латиною. Робота ілюстрована 9 таблицями та 36 рисунками (1 сторінка), 1 додатком (1 сторінка).

Вступ дисертації викладено на 8 сторінках (6-13 стор.), повно та логічно розкриває актуальність теми дослідження, мету і завдання, наукову новизну та практичну значимість отриманих результатів, особистий внесок здобувача, впровадження та апробацію дисертаційних матеріалів, повноту їх викладення в опублікованих працях. Мета дослідження чітко сформульована та відповідає рівню кандидатських дисертацій. Відповідно до мети поставлено 6 завдань для її виконання. Об'єкт і предмет досліджень визначені дисертантом методично правильно, вірно підібрані відповідні методики. *Зауважень до вступу немає.*

Огляд літератури «Сучасний стан проблеми лікування хворих на хронічний апікальний періодонтит» викладено на 28 сторінках (14-41 стор.). Розділ має чотири підрозділи, в яких автором представлений аналіз літературних джерел з досліджуваної проблеми. Він містить поглиблений

аналіз фахової літератури з питань етіології, патогенезу та лікування хронічних запальних процесів періапікальної ділянки, що дозволило дисертанту виявити сучасні тенденції у лікуванні хвороби. Виконано порівняльний аналіз новітніх методик лікування ХАП. Проаналізовано сучасні уявлення про роль місцевого імунітету, у розвитку патологічних процесів у періодонті. Окремим підрозділом винесено сучасні вітчизняні та закордонні експериментальні дослідження з якості obturaційних можливостей ендодонтичних матеріалів. Зміст повністю розкриває назву даного розділу та відповідає характеру дисертаційного дослідження. Написаний він лаконічно та грамотно, легко читається та свідчить про достатню обізнаність автора з даної наукової тематики та вміння критично аналізувати дані, отримані іншими дослідниками. Доказом цього виступають аргументовані висновки дисертанта відносно невирішених питань, що обґрунтовує необхідність розпочатого здобувачем дослідження. *Якщо говорити про даний розділ в цілому, то він викладений інформативно, ґрунтовно та логічно.*

Розділ 2 «Матеріали та методи дослідження» (стор. 42 - 65) складається з чотирьох підрозділів, присвячених висвітленню лабораторних, клінічних та статистичних методів дослідження. У сукупності у всіх підрозділах даного розділу приведені клініко-лабораторні методики, які дозволяють об'єктивно оцінювати отриманні клінічні результати, що дає змогу контролювати ефективність запропонованого методу лікування хворих на ХАП. *Зауважень до розділу не виникло. Розділ складено вдало, логічно та повно.*

Розділі 3 «Результати обґрунтування розробленого методу лікування хворих на хронічний апікальний періодонтит» викладено на 15 сторінках (стор. 66-80) та містить у собі 3 підрозділу. У підрозділі 3.1 «Результати дослідження антибактеріальних властивостей силерів» вивчено антибактеріальні властивості ендодонтичних матеріалів, які використовуються для лікування хворих на ХАП. Доведено, що більшість використаних пломбувальних матеріалів мали антисептичні властивості, але ефективність їх застосування залежала від виду мікрофлори. Підрозділ 3.2 «Результати

мікробіологічного дослідження на апікальне підтікання» присвячений вивченню мікробного підтікання за розробленою автором методикою. Запропонований метод дозволяє якісно визначити наявність чи відсутність мікробного підтікання. У підрозділі 3.3 наведено результати дослідження якості obturaції КК на видалених зубах після традиційної та розробленої методик пломбування, за допомогою розробленої методики визначення мікропросторів. *Розділ складено логічно та вдало, отримані результати відображені у достатній кількості рисунків. По тексту дисертації є незначна кількість описок.*

У розділі 4 (стор. 81 - 111) наведені результати лікування хворих на ХАП. Визначено, що всі використані методи лікування дозволили досягнути позитивного результату. Виявлено достовірні зміни ПАІ до та після лікування в кожній групі (підгрупі). Окрім того, на це вказують результати клінічного обстеження та опитування пацієнтів. Усі три використані методи лікування хворих на ХАП призводять до достовірного ($p < 0,05$) зниження і нормалізації показників місцевого імунітету порожнини рота через 7 днів після лікування. Клінічні приклади проведеного лікування ілюстровані. Доведено, що найбільш ефективним методом лікування хворих на ХАП є розроблений метод, при якому використовується як глибоке фторування КК ліквідами, так і ультразвукова обробка силеру безпосередньо у КК, що підтверджується результатами кореляційного і факторного аналізу.

Зауваження до розділу Кількість клінічних прикладів можна було б зменшити, та замість проведеного лікування означити до якої групи, підгрупи відноситься хворий. Доцільно в клінічних прикладах вказати діагноз за клінічною класифікацією періодонтитів по І.Г. Лукомському.

Розділ 5 «Аналіз та узагальнення результатів дослідження» (стор. 112 - 123) викладено на 12 сторінках. Розділ присвячений узагальненню результатів лабораторних та клінічних досліджень. Дисертант логічно та ґрунтовно провів аналіз і узагальнення всієї роботи. Висновки витікають із проведених автором досліджень.

Висновки (124-125 стор.) відповідають поставленим завданням, підтверджені матеріалами дисертації, переконливі та обґрунтовані.

Практичні рекомендації (126 стор.) ґрунтуються на отриманих автором фактах. Зауважень немає.

Список використаних джерел (127-166 стор.) містить 310 джерел вітчизняних та іноземних авторів.

Автореферат повністю відображає основні положення дисертаційної роботи.

На підставі аналізу дисертаційної роботи можна зробити наступний висновок: дисертаційна робота Дністранського Вадима Ігоровича має значний науковий інтерес і безумовну теоретичну і практичну цінність. Незважаючи на виявлені незначні недоліки, принципових зауважень щодо суті роботи, оформлення дисертації, подання матеріалу в дисертації немає.

В плані дискусії дисертанту необхідно дати пояснення на питання:

1. Чому у роботі Ви застосовували класифікацію МКХ-10, а не клінічну класифікацію І. Г. Лукомського?
2. Яким чином, на Вашу думку, глибоке фторування зменшує розмір мікропросторів?
3. Який вид рентгенологічного дослідження ви застосовували? Чи є від достатньо інформативним?
4. На чому ґрунтується вибір вище згаданих силерів та референт-штамів для лабораторних досліджень?

Заключення

Дисертаційна робота Дністранського Вадима Ігоровича на тему: «Обґрунтування вибору медикаментозної обробки кореневих каналів та силеру при лікуванні хронічного періодонтиту (клініко-лабораторне дослідження)», представленої до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук за спеціальністю 14.01.22 – стоматологія виконана при науковому керівництві д.мед.н., професора Рябоконт Е. М. на сучасному науково-методичному рівні, с завершеною, кваліфікованою та самостійною

науково-дослідницькою працею. Отримані нові науково обгрунтовані результати, які у сукупності розв'язують актуальну наукову задачу стоматології, яка полягає в підвищення ефективності ендодонтичного лікування хворих на хронічний апікальний періодонтит шляхом удосконалення медикаментозної обробки корневих каналів з використанням ультразвуку, ліквідів для глибокого фторування та підбору силеру

Кандидатська дисертаційна робота Дністрянського Вадима Ігоровича відповідає вимогам пункту 11 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України №567 від 24 липня 2013 р. (із змінами внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України №656 від 19.08.2015 р.), а її автор заслуговує присвоєння наукового ступеня кандидата медичних наук за спеціальністю 14.01.22 – стоматологія.

Офіційний опонент –
завідувач кафедри
терапевтичної стоматології
ДЗ «Дніпропетровська медична
академія МОЗ України»
доктор медичних наук, професор

А.В.С.
Підпис **А. В. САМОЙЛЕНКО**
ЗАСВІДЧУЮ
ДЗ «ДНІПРОПЕТРОВСЬКА МЕДИЧНА
АКАДЕМІЯ МОЗ УКРАЇНИ»
20...
Самойленко
